

3. ZIKLOKO PROGRAMAZIOA

1. MAILA

10 URTEKO HAURAREN EZAUGARRIAK (5. MAILA)¹

10 urteko haurrak Lehen Hezkuntzako 5. maila egin behar du. Bizitzako etapa bat amaitzen ari da, haurtzaroa alegia.

10 urteko adinaren ezaugarri bereizgarriak egokitzapen egokia, segurtasun lasaia eta oreka dira. Haurtzaroaren gailurra da.

Hobetzearen, eragiketa zehatzak egitearen eta orain arte lortutako funtsezko ezagutzak antolatzearen ondorio da **haurraren adimen-garapen** egokia.

Piageten arabera, eragiketa zehatzetan lortutako hobekuntzaren ezaugarri bereizgarriak ikuspegi koordinazioa eta espazioan eta denboran ezarritako "multzo-sistema" jakin batzuk dira. 10 urteko adinean, haurraren adimen-etaparen bilakaera oso aurreratuta badago ere, arrazoibidearen alderdi batzuetan haurra egoeren ezaugarri zehatzei lotzen zaie eta, ondorioz, ez da konturatzen aplikatzen dituen legeak egitura guztietara zabal daitezkeela. Hori dela eta, hainbat eragiketa nahasten badira edo aldi berean hainbat eremu inplikatzeko badira, haurra maila prelogikora itzultzen da, datu zehatzen abstrakzioa egiteko koadro orokorra falta baitaiz.

Esaten ari garenaren erakusgarri, Piagetek berak proposatutako adibide bat aipatuko dugu: itsasontziak ez dira flotatzen "hori egin behar dutelako", "oso sendoak direlako" edo "itsasoan ur asko dagoelako horiei eusteko", aurreko etapetako haurrek erantzun luke bezala. 10 urteko haurra gai da ulertzeko itsasontziak beren pisuaren eta hustutako likidoaren arteko erlazioetatik flotatzen direla.

Printzipio unibertsalen edo kasu guztietan aplikatzeko moduko lege orokorren kasuan, ostera, ez da gauza bera gertatzen, haurraren adimenak goragoko maila batzuetara bilakatu behar baitu oraindik.

Bilakaera etikoari dagokionez ere, aurrerapena handia izaten da. Haurrak baditu, dagoeneko, bere egin dituen uste sendo moralak. Balio-eskala antolatuta dago bere pentsaeraren, eta balioak, beretzat ez ezik, besteentzat ere badirela ulertzen du. Haurra, bere borondatez, mundu etikoan sartzen da. Bera da bere jardueraren gidari eta, beharbada, harrituta utz gaitzake egin behar denaren eta egin behar ez denaren zentzua edo bere erantzukizunei aurre egiteko gaitasuna zein garatuta dituen ikusteak. Ongiaz eta gaizkiaz hitz egiten du maiz, eta gorroto du iruzurra.

Haurraren bilakaera etikoa argiago azaltzeko, Piageten esperientzietara joko dugu berriz ere. Oinarria eskolan oso arrunta den gai bat izango da, hots, ikasgaia galdetzen dioten edo azterketa bat egin behar duen ikaskideari "ezkutuan esatea" zuzen ala oker jokatzeko den adieraztea. 7-8 urteko haurrarentzat "ezkutuan esatea" gauza txarra da, helduek horixe baitiote. 9 urte ingururekin, "ezkutuan esatea" ongi ez dagoela diote, baina gehienek noizean behin egiten dutela aitortzen dute. 10 urteko adinetik aurrera, estu dagoen ikaskide bati laguntza klandestino hori emateari buruzko iritziak oso banatuta daude, eta gaia bakoitzak bere kaxa erabaki behar duen kontzientzia-kasu bihurtzen da. Beraz, haurrak moral autonomoa duela esan dezakegu, lankidetzatik sortua eta elkarren arteko errespetuan eta elkartzunean oinarritua, hain zuzen ere.

Taldea zabaldu eta koadrila bihurtzen da, eta orain arte ez zuen sendotasuna eta egonkortasuna lortzen du. Koadrilako bizitza izugarri gustatzen zaio haurrari, koadrilak jartzen dizkion arauak eta ematen dion askatasunak bere burua berresten duten heinean hain zuzen ere, nahiz eta, egiaz, pertsonak eta gauzak bere norberatasuna baino gehiago interesatu. Ezin dugu ahaztu, 9 urterekin gertatzen zitzaien bezala, orain ere introiekzio-etapa batean dagoela eta, kosta ahala kosta, bere berdinekiko elkarbizitza bilatzen duela eta bere buruari erreparatu aurretik eskaintzen zaizkion aukera guztiak kontrastatu eta aprobetxatzen dituela. Haurraren intimitateak besteengan bilatzen ditu bere kezken, jakin-minen eta iritzien erantzuna, eta bere planteamenduei egokitzen zaien erantzuna aurkitu nahi du. Horrela, beraz, haurraren soziazialitatea handitu egiten da (etapa honetan gizabanakoaren gizarte-bizitza punturik gorenera iristen dela esan dezakegu) eta, zentzugabekeria badirudi ere, intimitatea zabaltzeko aukera ematen dio horrek. Izaki sozial eta taldekoi porrokatua ez ezik, bere originaltasun propioa izan nahi duen izakia ere bada.

Lagunak eta taldea iragankorrak izan ohi dira, eta hori lagungarria da haurraren nortasuna garatzeko, pertsona mota gehiagorekin egoteko aukera baitu. Hala ere, talde batekoa, koadrila batekoa izateko beharra du. Bere parekoen, bere berdinen, artean dago hain beharrezkoa duen indarra.

Taldearen alderdirik interesgarrienetako bat helduen kontrako jarrera da. 10 urteko haurrak haurtzaroa atzean uzten ari dela sumatzen du, baina oraindik ez da nerabea. Ez du atsegin besteek bera haur moduan ikusterik, eta helduak, agertzearekin hutsarekin, haurra dela gogorarazten dio, helduaren aurrean gutxiago dela sentitzen baitu. Taldearen barruan, bere adinekoekin sentitzen da bere lekuan, ez haur ez nerabe ez den baina "norbait" baden hori: abentura-planak egiten, bihurrikeria handiagoak edo txikiagoak asmatzen, sekretu, errito eta kontsignekin...

Azpimarratu beharra dago **neska taldeak eta mutil taldeak** erabat bereiz daudela, bai eta ikastetxe mistoetan ere. 6-7 urteko adinera bitartean, haurrek axolagabetasun handia dute ikaskideekiko. 7-8 urteko adinean, bereizketa jokoan sortzen da (mutillak mutilekin, eta neskek neskekin), baina ez dute arazorik lanak elkarrekin egiteko. 9-12 urteko adinean, aldiz, kontraktasuna erabatekoa da, eta haustura mugara heltzen da.

Fenomeno horren azalpen logikoa eman dezakegu. Izan ere, haurrak ez daude batere ziur beren maskulinitasunaz edo femininitasunaz, eta ez dira ausartzen beste sexukoen aurrean probatzen. Haur bakoitzak, bere taldean jolastean, bere sexu-nortasuna finkatzen du beste sexukoekin lehen aldiz hurbiltzen saiatzen den arte.

Bestalde, adierazi beharra dago taldearen inguruko kohesio, interes eta grina hori ez dela hain handia neskengan. Soziogrametan ikus daitekeenez, nesken taldeak ez dira mutilenak bezain antolatutak.

Mutilen taldean, oro har, koadrilaren helburuak eta izaera bera ezartzen dituen lider bat izaten da buru. Nesken artean, berriz, 4 edo 5 kideko talde txikiak eta hainbat azpitaldetan banatutako lider batzuk daude, eta barneko ika-mikak eta norgehiagokak arruntak dira.

10 urtekoentzat, inguruko helduen irudiak ospea galtzen du (hala nola gurasoenak edo irakasleenak). Irakasleak, bereziki, oso une zaila pasatu behar du; egiten dituen gauza guztiak zorrotz epaitu eta neurtuko dizkiote. Gurasoekin gauza bera gertatzen bada ere, irakaslearen irudiak ez du gurasoen irudiaren karga afektiboa. Eta eskola oraindik oso interesgune garrantzitsua bada ere, haurraren harreman-bizitzaren oinarria lagun taldea eta familia dira.

Etxean errespetu-falta agertzen du, oihu egiten du eta lotsagabe erantzuten du, baina familiako bizitzari oso lotuta dago oraindik eta asmo ona erakusten du etxeko harmonian laguntzeko. Etxeko eremuan, taldearen hertsatzetik ihes egin dezake, eta taldean nagusi den individualismoaren kontrako jarreraz libre gera daiteke.

Freudek proposatutako bereizketaren arabera, adin honetako haurra latentzia-etapan edo "adin zorionsuan" dago, baina, 9 urteko haurrei buruzko atalean adierazi bezala, horrek ez du esan nahi haurrak beldurrik, estualdirik, umore-aldaketa bortitzik, haserrealdirik edo depresiorik ez duenik gaindiezintzat hartzen dituen zereginen aurrean. Hortaz, zoriontasuna ez da dirudien bezain osoa.

Nortasun-azterketa horiek oso kezagarriak dira gurasoentzat, baina aurreikusitako mugak gainditzen ez diren heinean, tirabira horiek ezinbestekoak dira, bai eta haurrak gurasorik helduenak, ulerkorrenak eta hezkuntzan adituenak izanda ere. Haurrek kontraesanean eta gatazkan dauden bulkada propioek sortutako zailtasunak dituzte, eta horri guztiari aurre egitea, azken batean, garapenerako motorra da, ez oztopo.

Itxuraz, **sexu-pultsioak** erdi-lo ditu haurrak, ez, ordea, sexuarekiko jakin-mina. Gai horretaz duen interesa ez da geroago izango duena bezain handia, baina gogoan izan behar dugu oso garrantzitsua dela sexu-hezkuntza mailakakoa eta harmoniatsua izatea, eta hezkuntza horren iturri nagusia familiak izan behar duela. Haurrak txikitatik informazio egokia eta bidezkoa jaso badu ere (galdetzen dituen gauzen artean sexualitateari lotutako gaiak agertzen direnean ikus daiteke hori), harriritua gera gaitzke gaia zen-

bat aldiz azaldu behar zaion ikustean. Izan ere, zail egiten zaio ulertzea eta gure ustez hain ongi azaldu genuena buruan gordetzea. Haurrari beti erantzun behar zaio galdetzen duenean; horrela, sexuari buruzko galderak ez dira saihestuko. Haurtzaro osoan konfiantza eta informazioa ematen badiogu, gai horiek geroago sortuko dioten kezka eta estuasuna arinduko diogu.

10 urteko haurrari buruzko atala amaitzeko, haurra haurtzaroa uzten ari dela, baina, nortasunari eta soziabilitateari dagokionez, egoera orekatu samarra dela esan dezakegu. Hurbil dagoen nerabezaroa iristen denean, haurrak berriz ere dena zalantzan jarriko du, eta sakon-sakonean astinduko duen krisialdi luze batean sartuko da.

¹ EOS5 Psikodiagnostikoaren frogen materialetatik hartua.